

Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій

ЛАЗАРЕВА НАТАЛЯ ОЛЕГІВНА

УДК 65.011.4:663.25

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ВИНОРІБНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Міжнародному гуманітарному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
Гончарук Анатолій Григорович,
Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса
завідувач кафедри бізнес-адміністрування і
корпоративної безпеки.

Офіційні опоненти: - доктор економічних наук, доцент
Седікова Ірина Олександрівна,
Одеська національна академія харчових технологій,
доцент кафедри менеджменту і логістики.

- кандидат економічних наук, доцент
Прохорчук Світлана Володимирівна,
ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права»,
проректор з навчально-методичної роботи.

Захист дисертації відбудеться **28 вересня 2017 року о 10⁰⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий **28 серпня 2017 року**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення ефективності діяльності – є однією з головних завдань будь-якого сучасного підприємства. В умовах жорсткої конкуренції та негативного впливу інших зовнішніх та внутрішніх факторів виконання цього завдання є достатньо складним. Саме тому наприкінці минулого століття в управлінській науці виник особливий розділ – управління ефективністю, що має забезпечити бізнес необхідною методологією та інструментарієм задля збереження стійкого зростання ефективності його діяльності.

Управління ефективністю діяльності підприємства являє собою інтегрований підхід менеджменту, що об'єднує різні напрями діяльності підприємства, включаючи стратегію, управління персоналом, операційний менеджмент, планування, аналіз, облік та контроль, відповідні методи, моделі, системи та програмне забезпечення задля забезпечення стійкого зростання ефективності діяльності підприємства. Воно інтегровано в усі аспекти управління організацією та процеси прийняття рішень, поєднавши усі напрями діяльності організації, так, щоб він був орієнтований на досягнення найкращих результатів.

Втім, задля успішного використання методів та інструментів управління ефективністю в діяльності вітчизняних підприємств необхідний відповідний організаційно-економічний механізм, що виступає як система взаємопов'язаних елементів, включаючи методи, організаційні структури, операції, інформаційно-технічні засоби, важелі та інструменти, які взаємодіючи між собою виконують циклічний комплекс стратегічних та оперативних завдань та функцій щодо виміру та оцінки ефективності, провадження управлінських дій та моніторингу їхнього виконання, забезпечуючи стійке зростання показників ефективності діяльності підприємства. Такий механізм має враховувати специфіку діяльності конкретного виду економічної діяльності.

В економічній та управлінській літературі проблема управління ефективністю діяльності підприємств є дискусійною. Її окремі аспекти розглядали в своїх працях вітчизняні та іноземні автори, а саме: М. Армстронг, А. Барон, Е. Барроуз, Т. Говорушко, А. Гончарук, Д. Джирасин, К. Дойчева, Дж. Грем, Р. Каплан, Н. Климаш, Г. Куденко, Р. Купер, А. Куценко, Е. Нілі, І.Тадика, С. Хатчінсон, С. Хетфілд, Е. Холдсворт та ін. Економічні проблеми виноградарства та виноробства розглядалися у працях Б. Буркинського, І.Агеєвої, А. Авідзби, А.Бревнова, О. Гаркуши, В.Іванченко, О.Каламан, І.Матчиної, В.Осипова, С. Прохорчук, І.Седікової, Н.Сілецької, Ю.Тінтулова та інших вітчизняних науковців. Значний внесок в розвиток теорії організаційно-економічних механізмів управління на мікрорівні зробили вітчизняні науковці, а саме: Н.Басюркіна, І. Грузнов, А.Гончарук, О.Єрьоменко-Григоренко, А. Заїнчковський, О.Кендюхов, Р. Косінський, Ю.Лисенко, В.Немченко, О.Павлов, М.Сичевський, Г.Ткачук, та ін. Разом з цим, узагальнення наукових і прикладних розробок з цієї проблематики свідчать, що й досі невирішеним залишається коло питань щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств.

Актуальність вказаних проблемних питань, недостатній рівень їх наукової та прикладної розробки зумовили вибір теми дисертації, визначили мету, завдання та логіко-структурну побудову дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри бізнес-адміністрування і корпоративної безпеки Міжнародного гуманітарного університету за темою «Удосконалення механізмів управління ефективністю діяльності та інтенсифікації бізнес-процесів підприємств виробничого та невиробничого секторів економіки» (номер державної реєстрації 0115U001935). Зокрема автором у рамках цієї теми особисто розроблено методичні підходи до трикритеріальної оцінки ефективності діяльності підприємства, до аналізу відносної ефективності діяльності виноробних підприємств, до факторного аналізу ефективності діяльності виноробних підприємств, а також теоретичні та науково-практичні положення щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості. Крім того, окремі положення дисертації, зокрема, щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості було розроблено автором при виконанні НДР за темою «Методологія управління підприємствами різних організаційно-правових форм та форм власності» (державний реєстраційний номер 0107U001146).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних та організаційно-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробної підприємств. Для досягнення цієї мети в роботі сформульовано та вирішено такі основні завдання:

- систематизувати та узагальнити теоретико-методичні аспекти управління ефективністю діяльності підприємства;
- розробити методичний підхід до трикритеріальної оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного середовища;
- розвинути понятійно-термінологічний апарат у частині уточнення змісту й трактування поняття управління ефективністю діяльності підприємства;
- розробити методичні підходи до аналізу відносної ефективності діяльності підприємств виноробної промисловості;
- розвинути методичний підхід до факторного аналізу ефективності діяльності виноробних підприємств;
- обґрунтувати класифікацію важелів та інструментів управління ефективністю діяльності виноробних підприємств;
- провести емпіричне дослідження (діагностика, бенчмаркінг та факторний аналіз) ефективності діяльності підприємств виноробної промисловості;
- удосконалити методичні та науково-практичні положення до стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств
- розробити теоретичні та науково-практичні положення з формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості;

– обґрунтувати стратегічні аспекти управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості.

Об'єктом дослідження є процес управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та прикладні аспекти формування і функціонування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств.

Методи дослідження. Методичним підґрунтям дослідження виступає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, яка дозволила дослідити процеси та явища у їх взаємозв'язку і вирішити поставлені наукові та прикладні завдання. Серед загальнонаукових методів пізнання необхідно виділити історичний, діалектичний, індукції та дедукції, аналізу й синтезу, що використані при систематизації та узагальненні теоретико-методичних аспектів управління ефективністю діяльності підприємства (для визначенні сутності понять «ефективність», «ефективність діяльності підприємства» та «ефективність виробництва», «організаційно-економічний механізм управління ефективністю підприємства» класифікації видів та критеріїв ефективності, методів оцінки ефективності тощо). Серед спеціальних методів в дослідженні активно використовувались: методи статистичного аналізу (для емпіричного дослідження динаміки та стану виноробства в Україні, оцінки структурної та динамічної ефективності діяльності виноробних підприємств); економіко-математичні методи, зокрема, математичне програмування (для оцінки та аналізу відносної ефективності діяльності виноробних підприємств), метод найменших квадратів (для оцінки параметрів трифакторної виробничої функції); метод кореляційно-регресійного аналізу (для проведення факторного аналізу ефективності діяльності підприємств); методи економічного аналізу (для оцінки ефективності використання основних факторів виробництва); графічний метод (для двокритеріальної оцінки ефективності українських виноробних підприємств, моделювання механізму управління та стратегічного управління ефективністю); табличний метод (для представлення конкретних результатів досліджень).

Інформаційну базу дослідження склали фундаментальні положення та результати досліджень, які опубліковані у наукових роботах вітчизняних і зарубіжних вчених, законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність підприємств, офіційні дані Державної служби статистики України, довідкова література, річні звіти вітчизняних та зарубіжних виноробних компаній, фінансово-господарська документація та дані управлінського обліку виноробних підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у розвитку теоретико-методичних підходів та практичних рекомендацій з формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств. Основні результати дисертації, одержані особисто автором, які визначають її наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

– запропоновано методичний підхід до трикритеріальної оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного

середовища, який передбачає оцінку та співставлення показників структурної, динамічної та відносної ефективності діяльності підприємств і, завдяки багатоаспектності та циклічності, забезпечує надійну основу успішного здійснення управління ефективністю діяльності підприємства;

удосконалено:

– методичний підхід до аналізу відносної ефективності діяльності виноробних підприємств, що спирається на активне використання непараметричної методології граничного аналізу відносної ефективності діяльності підприємств, зокрема метод DEA та кілька його базових та спеціальних моделей. Практичне застосування цього підходу дозволяє визначити: існуючий рівень технологій та методів мотивування персоналу в галузі виноробства, резерви скорочення витрат виноробних підприємств, характер ефекту масштабу та перспективність розвитку підприємств галузі, можливості удосконалення їх економічної діяльності;

– методичний підхід до факторного аналізу ефективності діяльності виноробних підприємств, що спирається на активне використання кореляційно-регресійного аналізу та оцінок ефективності, отриманих за допомогою непараметричного методу DEA. Практичне застосування цього підходу дозволяє визначити: ефективність використання основних факторів виробництва, галузевих лідерів та аутсайдерів, вплив негативних та позитивних чинників ефективності діяльності виноробних підприємств;

– методичні та науково-практичні положення до стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств шляхом: розробки системи ключових індикаторів ефективності (KPI) для виноробних підприємств; обґрунтування використання нової системи ціноутворення, стратегії диференціації; створення виноробного кластеру на базі кількох виноробних підприємств Одеської та Миколаївської областей; розробки моделі стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, що визначає та пов'язує між собою стратегічні завдання, напрями, важелі та механізми;

дістало подальший розвиток:

– понятійно-термінологічний апарат у частині уточнення змісту й трактування поняття управління ефективністю діяльності підприємства, як економічної категорії, що виражає здатність підприємства досягати встановлених тактичних та стратегічних цілей з оптимальними витратами ресурсів, що найбільш повно забезпечує реалізацію економічних інтересів його власників. Уточнено категорії пов'язані з визначенням дефініцій «ефективність діяльності підприємства», «управління ефективністю діяльності підприємства», «організаційно-економічний механізм управління ефективністю підприємства», розширено систему критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного ринку.

– класифікація важелів та інструменти управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, де визначено принципи здійснення, класифіковано методи управління ефективністю діяльності підприємства, серед яких виділено методи виміру ефективності, методи оцінки ефективності, методи прийняття управлінських рішень та методи моніторингу ефективності. Останні

пов'язані між собою та їхнє комплексне використання забезпечує безперервність процесу управління ефективністю діяльності підприємства;

теоретичні та науково-практичні положення з формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості, зокрема уточнено його сутність, розроблено структурно-функціональну модель, визначено спеціальні організаційні структури, основні методи та методичні підходи, операції та інформаційно-технічні засоби, а також необхідні важелі та інструменти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості України. Основні наукові положення роботи доведено до рівня методичних рекомендацій, які можна використовувати у практиці господарювання виноробних підприємств.

Результати дослідження, висновки і рекомендації, що містяться у роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності Національного наукового центру «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова» (довідка № 245 від 27.04.2016 р.); ТОВ «ПТК Шабо» (довідка № 595 від 28.04.2016 р.); в діяльності підприємств виноробних підприємств Білгород-Дністровського району Одеської області (довідка № 01-18/2260 від 10.05.2016 р.). Результати дослідження використовуються в навчальному процесі Міжнародного гуманітарного університету (м. Одеса) при викладанні дисциплін «Управління ефективністю бізнесу», «Економіка підприємства», «Управління людськими ресурсами» та при виконанні дипломних робіт студентами спеціальності «Бізнес-адміністрування» (довідка № 314 від 08.06.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові розробки, представлені в дисертації, що виносяться на захист, є результатом власних досліджень і авторських здобутків. Це стосується також наукових праць, виданих автором за досліджуваною темою. Із наукових праць, виконаних у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи автора і вказані в переліку основних публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження доповідались та одержали схвалення на Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи інвестиційних рішень в бізнесі та управлінні проектами» (м. Одеса, 2014 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальные проблемы экономики и финансов на современном этапе развития» (м. Сочі, РФ, 2015р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи ефективних управлінських рішень в бізнесі та проектах» (м. Одеса, 2015 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих учених» (м. Одеса, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Национальные экономики в условиях глобальных и локальных трансформаций» (м. Тбілісі, Грузія, 2015 р.), Міжнародній науковій конференції

«VALUE 2015: Creation and monetization of value in the global economy» (м. Познань, Польща, 2015 р.), IV Міжнародній науковій конференції «Dynamism and contemporary practices of business management» (м. Індор, Індія, 2015 р.), I Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (м. Одеса, 2015 р.), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (м. Дніпропетровськ, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку національних економік: від мікро- до макрорівня» (м. Одеса, 2016 р.), IV Євразійській конференції з бізнесу та економіки (м. Бішкек, Киргизстан, 2016 р.), II Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи ефективних управлінських рішень в бізнесі та проектах» (м. Одеса, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети та шляхи розвитку економіки та фінансів» (м. Сочі, РФ, 2016 р.), III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки» (м. Дніпро, 2017 р.), а також Науковому симпозиумі з міжнародною участю «Адаптивні стратегії розвитку підприємств харчової промисловості в умовах мінливого світу» (м. Одеса, 2017 р.).

Публікації. Основні результати досліджень опубліковано у 26 наукових працях, у тому числі: у 2 монографіях, 6 статтях у фахових журналах та збірниках наукових праць, 13 – у матеріалах конференцій, 5 статтях у виданнях, що включено до міжнародних наукометричних баз (Scopus, Index Copernicus, тощо). Загальний обсяг публікацій складає 26,06 ум.-друк.арк., з яких 5 ум.-друк.арк. належать особисто автору.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 194 сторінках, який включає 19 таблиць та 29 рисунки. Список використаних джерел із 222 найменувань викладено на 22 сторінках, 10 додатків – на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, розглянуто доцільність розробки наукової проблеми, сформульовано мету і задачі дослідження, наведено основні результати дисертаційної роботи і рівень їхньої наукової новизни, а також викладене їхнє практичне значення.

У *першому розділі* «**Теоретико-методичні засади управління ефективністю діяльності підприємства**» досліджено теоретичні основи ефективності діяльності підприємств, визначено методичні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємств, обґрунтовано наукові аспекти управління ефективністю діяльності підприємства.

Встановлено, що в процесі генезису та еволюції поняття «ефективність» вийшло далеко за рамки економічної науки та, враховуючи багатогранність і складність цієї категорії, її необхідно розглядати як комплексне поняття, яке включає ряд видів, взаємозв'язку і поєднання яких визначають його сутність.

Дослідження публікацій вітчизняних та зарубіжних вчених дозволило встановити існуюче протиріччя між цільовим та ресурсним підходом до визначення поняття «ефективність діяльності підприємства», що вимусило автора шукати більш адекватний підхід до його формулювання.

В результаті поняття «ефективність діяльності підприємства» автором було визначено як економічна категорія, що виражає здатність підприємства досягати встановлених тактичних та стратегічних цілей з оптимальними витратами ресурсів, що найбільш повно забезпечує реалізацію економічних інтересів його власників. Розглядаючи її типологію, автор дійшов висновку, що існуюча деталізація видів ефективності діяльності підприємства вказує не тільки на багатогранність і багатоаспектність цієї категорії, але в той же час і на незавершеність процесу пізнання ефективності, розкриття сутності та досягнення однозначності в її інтерпретації дослідниками і практиками.

Розроблено методичний підхід до трикритеріальної оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного середовища (рис. 1).

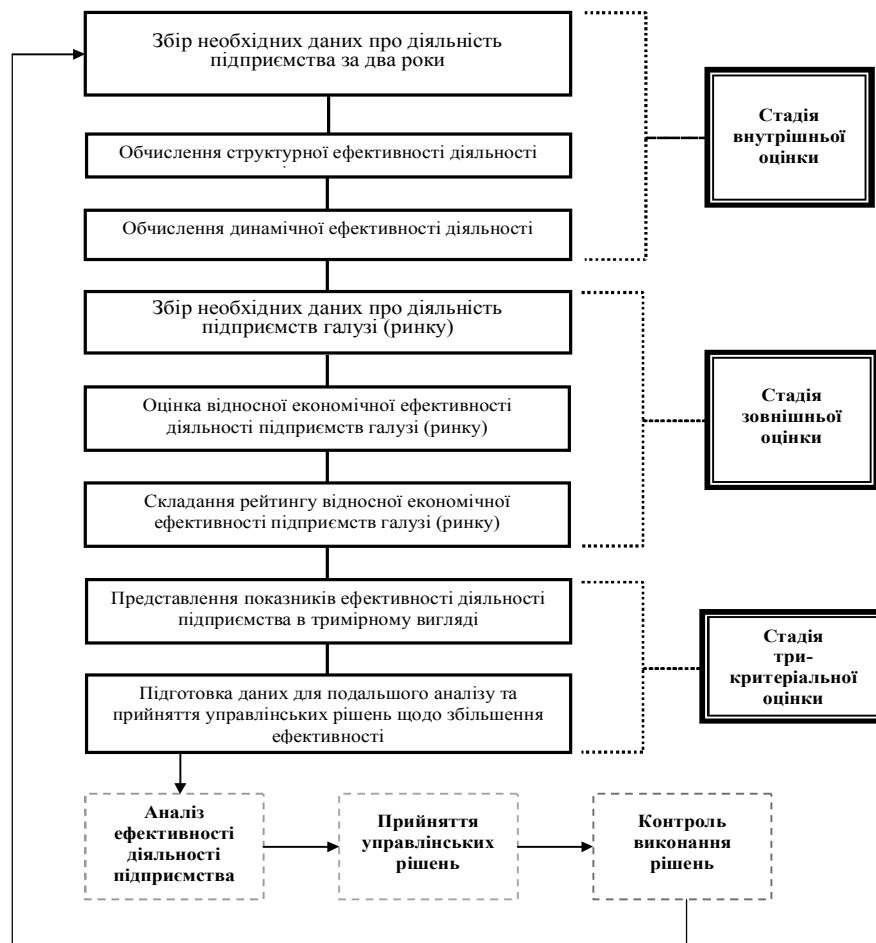

Рис. 1. Методичний підхід до трикритеріальної оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного середовища

Запропоновано трикритеріальну систему оцінки ефективності діяльності підприємства, в основі якої полягає три критерії ефективності: структурна ефективність, динамічна ефективність та відносна економічна ефективність діяльності підприємства. Циклічність запропонованого підходу має забезпечити

безперервність процесу покращення рівня ефективності діяльності підприємства за усіма трьома аспектами (структурним, динамічним та відносним).

Досліджуючи теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності, автор запропонував власну систему критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного ринку, в основі якої є поділ критеріїв на внутрішні та зовнішні. Дослідження з'ясовано, що у вітчизняній науці не існує єдиного концептуального підходу до оцінювання ефективності діяльності підприємства. Існуючі підходи є односторонніми, що розкривають сутність лише одного вузького аспекту ефективності, або занадто складними для сприйняття, що не дають можливості однозначно оцінити стан і тенденції зміни ефективності підприємства. Це змусило автора розробити власну систему оцінки ефективності діяльності підприємства у відповідності до запропонованої системи критеріїв. Така система має існувати у тривимірному просторі: внутрішня структура – динаміка – зовнішнє середовище.

У другому розділі **“Економічна діагностика ефективності діяльності виноробних підприємств”** досліджено ретроспективу і сучасний стан розвитку виноробних підприємств, здійснено оцінку ефективності діяльності підприємств виноробної промисловості України, обґрунтовано умови і чинники використання бенчмаркінгу у підвищенні ефективності діяльності підприємств виноробної промисловості, визначено напрямки активізації маркетингової діяльності виноробних підприємств на агропродовольчому ринку.

Встановлено, що, не дивлячись на певні складнощі ведення бізнесу та вплив інших негативних факторів, які мають місце в країні, виноробна галузь Одещини та України в цілому розвивається, особливо в частині виробництва виноматеріалів для шампанських та ігристих вин.

Проведена трикритеріальна оцінка ефективності діяльності підприємств виноробної промисловості за допомогою авторського методичного підходу (рис. 2) не виявила одноосібного лідера галузі, втім, встановила такі підприємства, які є лідерами за окремими критеріями, зокрема ТОВ ПТК "Шабо" є лідером за рівнем відносної економічної ефективності, але за динамічним та структурним критеріями воно лише на шостому місці у вибірці; ПрАТ Одесавинпром має найкращу структурну ефективність, але за відотною ефективністю воно лише сьоме, а за динамічним критерієм – лише на восьмому місці у вибірці; ПрАТ Болградський виноробний завод є лідером за динамічним критерієм, але за іншими критеріями – аутсайдером. Виявлено економічну неефективність малого бізнесу в українській виноробній промисловості.

Для виконання бенчмаркінгу ефективності автором запропоновано методичний підхід щодо проведення аналізу відносної ефективності діяльності підприємств, що спирається на активне використання непараметричної методології граничного аналізу відносної ефективності діяльності підприємств, зокрема метод DEA та кілька його базових та спеціальних моделей. Застосування цього підходу для аналізу ефективності підприємств виноробної промисловості дозволило визначити, що:

1) існуючий в країні рівень технологій та методів мотивування персоналу в галузі виноробства не дозволяє істотно підвищити продуктивність праці та

ефективність використання матеріальних ресурсів;

2) інвестиції в сучасне виробниче обладнання дозволяє виноробним компаніям-лідерам таким, як ТОВ ПТК "Шабо", отримувати значні прибутки в той час, як компанії, що систематично не оновлюють основні засоби, наприклад, ПрАТ Болградський виноробний завод чи ПрАТ Одеський завод шампанських вин, є хронічно збитковими та втрачають перспективи успішного розвитку;

3) повне використання виявлених в ході аналізу резервів скорочення витрат виноробних підприємств дозволить підвищити рівень середньої продуктивності праці в галузі на 3,9% та фондівіддачі – на 13,8%;

4) у виноробній галузі країни загалом існує зростаючий ефект масштабу. Це означає, що зростання обсягів виробництва і реалізації продукції виноробними підприємствами, за деяким виключенням, буде сприяти підвищенню рівня їх економічної ефективності. Це визначає перспективність розвитку виноробної галузі України. Втім, існує суттєвий рівень неефективності масштабу виробництва на більшості підприємств вибірки, який має бути врахований в процесі управління ефективністю діяльності цих підприємств. Для кожного підприємства вибірки встановлено ефект масштабу, кількісні причини неефективності діяльності та перспективність зростання обсягів виробництва і реалізації продукції.

Рис. 2. Трикрітеріальна оцінка ефективності діяльності виноробних підприємств

Проведений міжнародний бенчмаркінг ефективності виявив значні резерви скорочення витрат практично по кожному з досліджуваних українських виноробних підприємств. Виявлені резерви дозволяють говорити про величезний потенціал зростання ефективності діяльності українських виноробних підприємств, повне використання якого дозволить збільшити загальну матеріаловіддачу на 55%, фондівіддачу – на 70% та продуктивність праці

(виробіток на одного працюючого) – на 253% або у 3,5 рази.

Аналіз підтвердив існування великих можливостей удосконалення економічної діяльності в разі міжнародного співробітництва та переймання досвіду найкращих виноробних компаній світу. Отримані оцінки свідчать про те, що у порівнянні з іноземними компаніями, використовуючи потенціал міжнародного співробітництва та досліджуючи досвід іноземних компаній – лідерів виноробства за ефективністю вітчизняні виноробні підприємства мають зростаючий ефект масштабу, тобто зростання обсягів виробництва і реалізації продукції ними, буде сприяти підвищенню рівня їх економічної ефективності.

Таким чином, міжнародний бенчмаркінг встановив перспективність розвитку виноробної галузі України. Втім, усім українським компаніям з вибірки не достатньо нарощувати обсяги виробництва задля досягнення міжнародної границі ефективності. Досягнення міжнародного рівня ефективності діяльності вимагає від українських виноробів спрямування зусиль як на розширення виробництва, так і на скорочення надмірних витрат виробничих ресурсів.

Для виконання факторного аналізу автором запропоновано відповідний методичний підхід, що включає послідовність дій, які мають забезпечити проведення факторного аналізу ефективності діяльності підприємств та отримання необхідних результатів. Застосування цього підходу для аналізу ефективності підприємств виноробної промисловості дозволило визначити, що:

1) українські виноробні компанії неефективно використовують предмети праці (сировину) та живу працю, через що рівень матеріаловідачі та продуктивності праці на них є одними з найгірших у світі;

2) за рівнем використання засобів праці вітчизняні компанії посідають шосту сходинку у побудованому рейтингу, втім середнє значення їх фондівіддачі у кілька разів нижче за німецькі та угорські виноробні компанії, що свідчить про існування резервів її зростання для українських виноробів;

3) за більшістю факторів найкращими у світі виявились німецькі винороби, які можуть стати еталоном для переймання досвіду українськими виноробними компаніями задля забезпечення високої ефективності діяльності (світового рівня).

Проведений двокритеріальний аналіз діяльності виноробних підприємств за допомогою «матриці ефективності-прибутковості» дозволив автору зробити наступні висновки:

1) беззаперечними галузевими лідерами за рівнем ефективності та прибутковості діяльності виявились ТОВ ПТК "Шабо" та ПАТ Київський завод шампанських вин "Столичний". Їх висока прибутковість забезпечується як кон'юнктурними чинниками – стабільно високим і зростаючим попитом на продукцію на ринку, так і високою ефективністю виробництва;

2) певні українські виноробні підприємства, зокрема ПрАТ Одесавинпром, ПАТ Коблево, ПрАТ Артемівськ Вайнері та СВК Лиманський, мають відносно невисоку ефективність діяльності, але, завдяки високому попиту на їхню продукцію та іншим позитивним зовнішнім факторам, вони мають можливість у короткотерміновій перспективі отримувати позитивні фінансові результати. Втім будь-які несприятливі кон'юнктурні зміни або посилення інших негативних факторів в перспективі можуть похитнути їхнє фінансове положення, тому

одержуваний прибуток вони повинні вкладати в розвиток виробництва та інновації, здатні підвищити поточний рівень ефективності їх виробництва. Виявлені істотні проблеми з сировиною на СВК Лиманський свідчать про потребу удосконалювати виробничий процес та більш продуктивно використовувати сировину, уникаючи її зайвих витрат та псування;

3) такі виноробні компанії, як ПрАТ Одеський завод шампанських вин та ПрАТ Кримський винно-коньячний завод «Бахчисарай» мають відносно високу ефективність виробництва (продуктивність), але через негативний істотний вплив переважно зовнішніх чинників (зміна власників, проблеми з сировиною базою та збутом) вони зіткнулися з проблемами, що не дозволяють їм отримати прибуток;

4) за результатами кореляційного аналізу встановлено, що виноробні компанії більшого розміру частіше мають більш високу ефективність, ніж невеликі компанії;

5) враховуючи складну політичну ситуацію в АР Крим та накладеними санкціями на цю територію, перспективи подальшого розвитку ПрАТ Кримський винно-коньячний завод «Бахчисарай», ПАТ Феодосійський завод коньяків та вин та інших кримських виноробних підприємств здебільшого будуть визначатись геополітичними та міжнародними факторами.

В *третьому розділі* **“Формування механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств”** обґрунтовано пропозиції з удосконалення організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, розроблено стратегічні напрями підвищення ефективності діяльності українських виноробних компаній, визначено напрями формування конкурентної стратегії для виноробних підприємств.

Визначено, що організаційно-економічний механізм управління ефективністю підприємства є системою взаємопов'язаних елементів, включаючи методи, організаційні структури, операції, інформаційно-технічні засоби, важелі та інструменти, які взаємодіючи між собою виконують циклічний комплекс стратегічних та оперативних завдань та функцій щодо виміру та оцінки ефективності, провадження управлінських дій та моніторингу їхнього виконання, забезпечуючи стійке зростання показників структурної, динамічної та відносної ефективності діяльності підприємства.

Автором представлено структурно-функціональну модель механізму управління ефективністю діяльності підприємства (рис. 3), що за своєю суттю є організаційно-економічним та містить організаційну й економічну складові, та виконує основне завдання управління ефективністю діяльності підприємства – забезпечення сталого зростання показників структурної, динамічної та відносної ефективності діяльності підприємства.

Запропонований автором організаційно-економічний механізм управління ефективністю підприємства має універсальний характер та по суті може бути застосований до будь-якого підприємства будь-якої галузі суспільного виробництва. Для його дієвого використання у виноробній галузі автором визначено: спеціальні організаційні структури, основні методи та методичні підходи, операції та інформаційно-технічні засоби, а також необхідні важелі та інструменти.

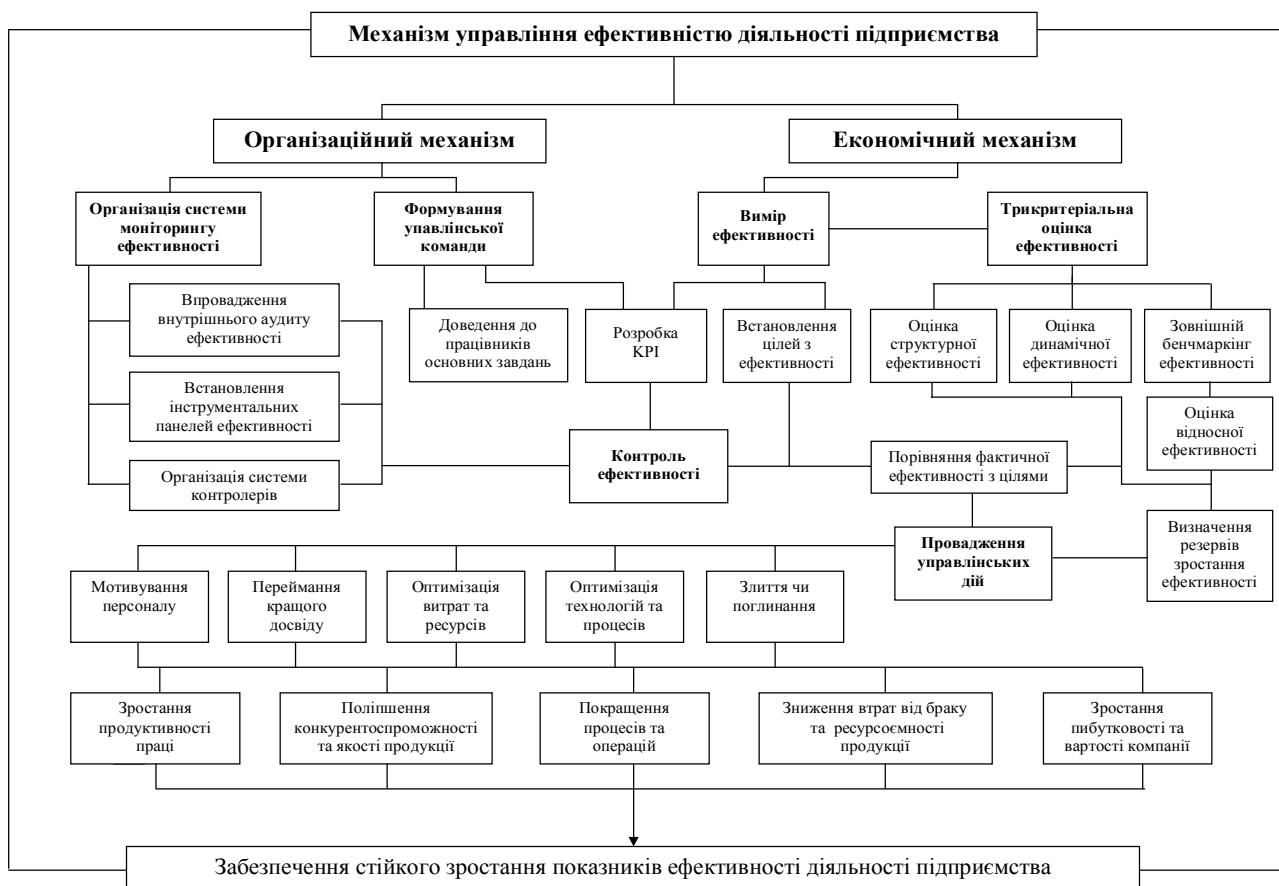

Рис. 3. Структурно-функціональна модель механізму управління ефективністю діяльності підприємства

Визначено склад та функції основних членів управлінської команди з управління ефективністю діяльності підприємства, до складу якої запропоновано ввести, зокрема, внутрішніх аудиторів ефективності, ІТ-спеціаліста, експерта з зовнішнього бенчмаркінгу ефективності тощо. До основних методів та методичних підходів для розробленого механізму запропоновано використання ключових індикаторів ефективності (KPI), методів зовнішнього бенчмаркінгу ефективності, а також запропонованого автором методичного підходу до трикритеріальної оцінки ефективності діяльності підприємства.

До інформаційно-технічних засобів, що можуть бути використані в організаційно-економічному механізмі управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, віднесено інструментальні панелі ефективності (performance dashboard) та спеціальне розрахунково-обчислювальне програмне забезпечення, що пов'язане з виконанням окремих процедур або всіх обчислень за окремими методами оцінки та аналізу ефективності.

Основні важелі та інструменти, тобто засоби, що призводять систему управління до стану, який відповідає умовам поставленої мети, які можуть бути використані в організаційно-економічному механізмі управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, було класифіковано на ринково-економічні, правові, соціальні, технічні, технологічні, психологічні, екологічні, організаційні та стратегічні важелі та інструменти.

Автором запропоновано систему ключових індикаторів ефективності (KPI)

для виноробних підприємств, що містить 25 показників за чотирма перспективами: ринковими, операційними, фінансово-економічними та кадровими. Контроль КРІ доречно виконувати регулярно з періодичністю в місяць (квартал, півріччя, рік) та забезпечувати керівництво інформацією про стан внутрішніх бізнес-процесів та успіхів підприємства (структурних підрозділів), необхідною для прийняття тактичних та стратегічних управлінських рішень. Оперативне управління ефективністю діяльності підприємства запропоновано здійснювати на основі інформації, отриманої з системи інструментальних панелей ефективності Business Intelligence, де у режимі реального часу керівник управлінської команди може відстежувати рівень та динаміку продуктивності окремих процесів, операцій та інших кількісних характеристик діяльності підприємства, структурних підрозділів і окремих працівників.

Обґрунтовано створення стратегічного об'єднання українських та німецького виробника ігристих вин, що дозволить українським виноробам: запровадити сучасні методи управління бізнес-процесами в своїй діяльності; оновити обладнання та технології виробництва; істотно розширити асортимент продукції та обсяги продажів на внутрішньому ринку; покращити просування продукції на зарубіжних ринках; скоротити непродуктивні витрати робочого часу та ресурсів; значно підвищити ефективність господарської діяльності.

Визначено доцільність створення виноробного кластеру на базі кількох виноробних підприємств Одеської та Миколаївської областей, що надає новий вектор економічного зростання тому, що саме в межах кластеру найбільш ефективно можна забезпечити високий рівень конкурентоспроможності підприємств – учасників кластеру та їх подальший розвиток на базі інновацій, а разом з цим і підвищення конкурентоспроможності окремого регіону та країни в цілому.

Запропоновано запровадження системи ціноутворення «Заплати скільки хочеш» на українських виноробних підприємствах, що допоможе подолати когнітивні дисонанси людей, які не люблять вино, але відчують себе зобов'язаними купити хоч пляшку та допоможе залучити нових клієнтів. Крім того, ця система зможе надати можливість покриття витрат, пов'язаних з дегустацією вин. Розвиток енотуризму у поєднанні з запропонованою системою ціноутворення та відповідними практичними рекомендаціями забезпечить зростання обсягів реалізації та виробництва продукції, збільшить інтерес суспільства до культури споживання вина та надасть новий поштовх до розвитку вітчизняного виноробства.

Розроблено модель стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, що визначає та пов'язує між собою стратегічні завдання, напрями, важелі та механізми (рис. 4).

Модель має науково-практичний характер та містить низку практичних рекомендацій спрямованих на підвищення ефективності діяльності вітчизняних виноробних підприємств, зокрема: максимальне використання та переробка всіх відходів виноробства; створення виноробного кластеру, дружнє поглинання та злиття з найефективнішими іноземними виробниками; впровадження системи ціноутворення "Заплати, скільки хочеш" та інших ефективних цінових механізмів;

співпраця з туроператорами, розвиток електронної комерції у виноробстві, відкриття дегустаційних залів та винних клубів, тощо.

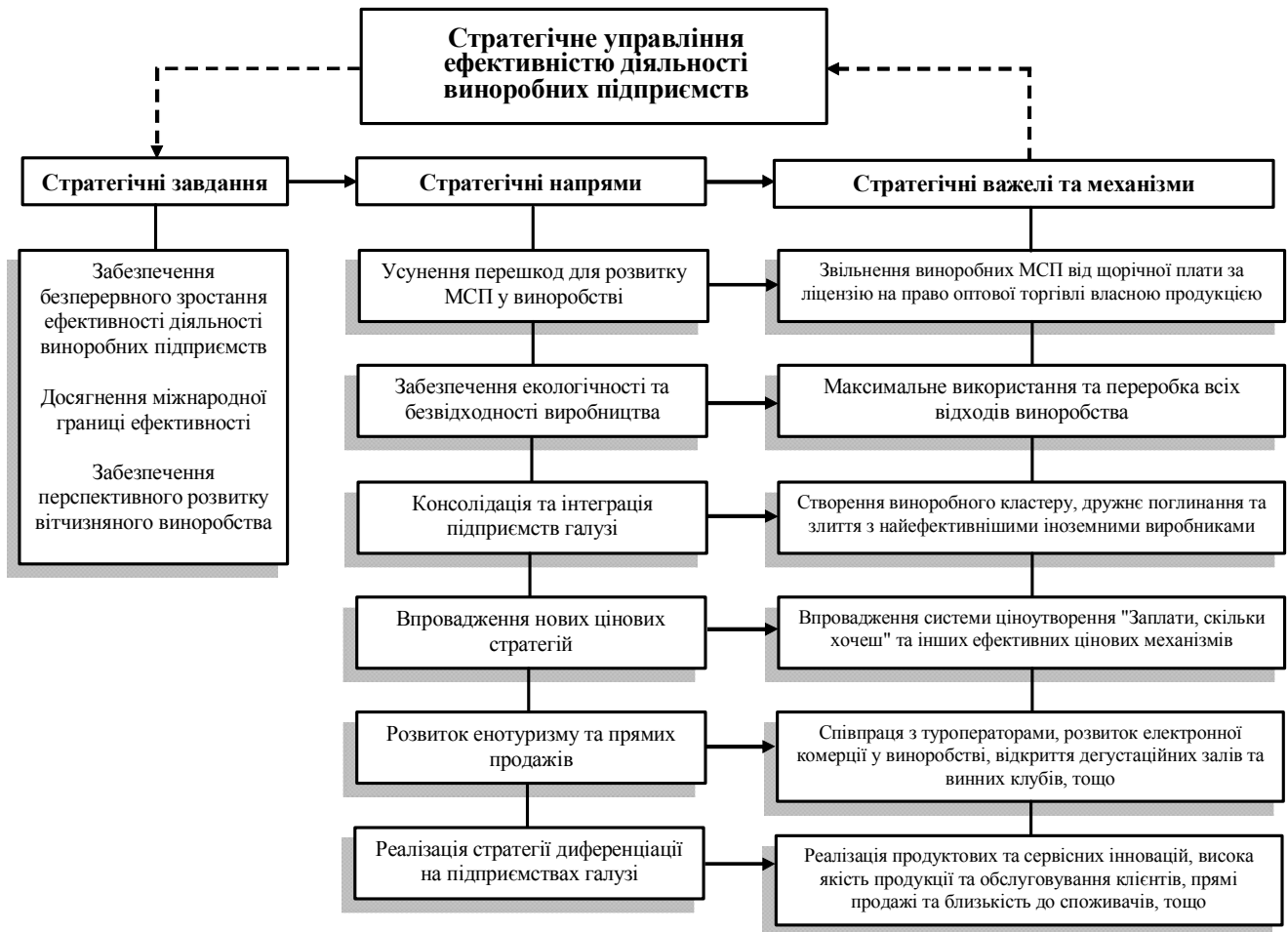

Рис. 4. Модель стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств

Таким чином, результати дослідження дозволили автору завершити процес науково-практичного обґрунтування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств та зробити відповідні висновки та рекомендації, необхідні для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності українських виноробних підприємств.

ВИСНОВКИ

В дисертаційній роботі представлено результати теоретико-методичного та емпіричного дослідження процесу управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості, яке дозволило знайти нове вирішення важливого наукового завдання з формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств та розробити відповідні методичні підходи та практичні рекомендації. Отримані наукові результати дають можливість зробити наступні висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. Розвинуто понятійно-термінологічний апарат у частині уточнення змісту й трактування поняття управління ефективністю діяльності підприємства, як економічної категорії, що виражає здатність підприємства досягати встановлених тактичних та стратегічних цілей з оптимальними витратами ресурсів, що найбільш повно забезпечує реалізацію економічних інтересів його власників. Уточнено категорії пов'язані з визначенням дефініцій «ефективність діяльності підприємства», «управління ефективністю діяльності підприємства», «організаційно-економічний механізм управління ефективністю підприємства», розширено систему критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного ринку.

2. Запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного ринку, в основі якого є поділ критеріїв на внутрішні та зовнішні. Розроблена система побудована у тривимірному просторі: внутрішня структура – динаміка – зовнішнє середовище. Запропонована трикритеріальна система передбачає оцінку та співставлення показників структурної, динамічної та відносної ефективності діяльності підприємств і, завдяки багатоаспектності та циклічності, забезпечує надійну основу успішного здійснення управління ефективністю діяльності підприємства.

3. Запропоновано методичний підхід до аналізу відносної ефективності діяльності виноробних підприємств, що спирається на активне використання непараметричної методології граничного аналізу відносної ефективності діяльності підприємств, зокрема метод DEA та кілька його базових та спеціальних моделей. Практичне застосування цього підходу дозволяє визначити: існуючий рівень технологій та методів мотивування персоналу в галузі виноробства, резерви скорочення витрат виноробних підприємств, характер ефекту масштабу та перспективність розвитку підприємств галузі, можливості удосконалення їх економічної діяльності.

4. Обґрунтовано методичний підхід до факторного аналізу ефективності діяльності виноробних підприємств, що спирається на активне використання кореляційно-регресійного аналізу та оцінок ефективності, отриманих за допомогою непараметричного методу DEA. Практичне застосування цього підходу дозволяє визначити: ефективність використання основних факторів виробництва, галузевих лідерів та аутсайдерів, вплив негативних та позитивних чинників ефективності діяльності виноробних підприємств.

5. Проведена трикритеріальна оцінка ефективності діяльності підприємств виноробної промисловості за допомогою авторського методичного підходу не виявила одноосібного лідера галузі, втім, встановила такі підприємства, які є лідерами за окремими критеріями, зокрема ТОВ ПТК "Шабо" є лідером за рівнем відносної економічної ефективності, але за динамічним та структурним критеріями воно лише на шостому місці у вибірці; ПрАТ Одесавинпром має найкращу структурну ефективність, але за відотною ефективністю воно лише сьоме, а за динамічним критерієм – лише на восьмому місці у вибірці; ПрАТ Болградський виноробний завод є лідером за динамічним критерієм, але за іншими критеріями – аутсайдером. Виявлено економічну неефективність малого бізнесу в українській виноробній промисловості.

6. Проведений моніторинг резервів удосконалення економічної діяльності виноробних підприємств підтвердив існування великих можливостей в разі міжнародного співробітництва та переймання досвіду найкращих виноробних компаній світу. Отримані оцінки свідчать про те, що у порівнянні з іноземними компаніями, використовуючи потенціал міжнародного співробітництва та досліджуючи досвід іноземних компаній – лідерів виноробства за ефективністю вітчизняні виноробні підприємства мають зростаючий ефект масштабу, тобто зростання обсягів виробництва і реалізації продукції ними, буде сприяти підвищенню рівня їх економічної ефективності.

7. Удосконалено методичні та науково-практичні положення щодо стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств шляхом: розробки системи ключових індикаторів ефективності (KPI) для виноробних підприємств; обґрунтування використання нової системи ціноутворення та стратегії диференціації, створення виноробного кластеру на базі кількох виноробних підприємств Одеської та Миколаївської областей; розробки моделі стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, що визначає та пов'язує між собою стратегічні завдання, стратегічні напрями, а також відповідні важелі та механізми.

8. Розвинуто теоретичні та науково-практичні положення з формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості через: уточнення його сутності, визначення спеціальних організаційних структур, основних методів та методичні підходів, операцій та інформаційно-технічних засобів, а також необхідних важелів та інструментів. Так, представлено структурно-функціональну модель механізму управління ефективністю діяльності підприємства, що за своєю суттю є організаційно-економічним та містить організаційну й економічну складові, та виконує основне завдання управління ефективністю діяльності підприємства – забезпечення сталого зростання показників структурної, динамічної та відносної ефективності діяльності підприємства. Запропонований організаційно-економічний механізм управління ефективністю підприємства має універсальний характер та по суті може бути застосований до будь-якого підприємства будь-якої галузі суспільного виробництва.

ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ АВТОРА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Лазарева Н.О. Формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності виноробних підприємств / Н.О. Лазарева // Соціально-економічний та технічний розвиток підприємств: проблеми, рішення, оцінка ефективності: монографія / за заг. ред. Л.М.Савчук. – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – С. 341-348.

2. Lazareva N.O. Empirical Study of Business Performance in Winemaking / N.O. Lazareva // Contemporary Practices of Business Management / Dr. S.M. Anas Iqbal, H. Chaturvedi (Ed.). – Indore: Acumen Creations, 2016. – P. 12–15.

Публікації в наукових фахових виданнях

3. Лазарева Н.О. Гносеологічні аспекти ефективності діяльності підприємства / Н.О. Лазарева, А.Г. Гончарук // Економічний форум. – 2015. – № 2. – С. 216–222. *(Особистий внесок здобувача: визначено сутність категорії ефективність діяльності підприємства, розкрито важливі її види та встановлено зв'язки між окремими з них).*

4. Лазарева Н.О. Методичний підхід до оцінки ефективності діяльності сучасного підприємства / Н.О. Лазарева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 8. – С. 103–109.

5. Лазарева Н.О. Методологічні аспекти управління ефективністю діяльності підприємства / Н.О. Лазарева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 9. – С. 108–115.

6. Лазарева Н.О. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства / Н.О. Лазарева // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Науки: економіка, політологія, історія. – 2015. – № 1 (221). – С. 67–80.

7. Лазарева Н.О. Про розуміння управління ефективністю діяльності підприємства / Н.О. Лазарева // Економічний вісник Донбасу. — 2015. — № 2 (40). — С. 105-109.

8. Лазарева Н.О. Стратегічні напрями підвищення ефективності діяльності українських виноробних компаній / Н.О. Лазарева // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – Вип. 14. – С. 77–84.

Публікації у зарубіжних наукових виданнях та виданнях, що включено до міжнародних наукометричних баз

9. Lazareva N.O. Benchmarking as a Performance Management Method / N.O. Lazareva, A.G. Goncharuk, I.A.M. Alsharf // Polish Journal of Management Studies. – 2015. – Vol. 11. No. 2. – P. 27–36. *(Особистий внесок здобувача: визначено сутність бенчмаркінгу як методу управління ефективністю) (журнал представлено у міжнародній наукометричних базах даних Scopus та Index Copernicus)*

10. Lazareva N.O. Evaluating the Efficiency of Wineries in Ukraine: A Three-Criteria Approach / N.O. Lazareva // Journal of Applied Management and Investments. – 2015. – Vol. 4. No. 4. – P. 239-242. *(журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus)*

11. Лазарева Н.О. Об эффективности работы предприятий винодельческой промышленности Украины / Н.О. Лазарева, А.Г. Гончарук // Национальные экономики в условиях глобальных и локальных трансформаций: сборник научных трудов / под ред. Г.Б. Клейнера, Э.В. Соболева, В.В. Сорокожердьева. – М.: Научно-исследовательский институт истории, экономики и права, 2015. – С. 107-115. *(Особистий внесок здобувача: проведено статистичний аналіз та трикритеріальну оцінку ефективності діяльності виноробних підприємств з використанням власного методичного підходу)*

12. Lazareva N.O. About the Efficiency of Ukrainian Wineries / N.O. Lazareva, A.G. Goncharuk // Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development. – 2015. – Vol. 15. No. 4. – P. 95-98. (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних *Index Copernicus*)

13. Lazareva N.O. International Performance Benchmarking in Winemaking / N.O. Lazareva, A.G. Goncharuk // Benchmarking: An International Journal. – 2017. – Vol. 24. No. 2. – P. 27–36. (Особистий внесок здобувача: проведено міжнародний бенчмаркінг ефективності діяльності виноробних компаній) (журнал представлено у міжнародній наукометричній базі даних *Scopus*)

Матеріали наукових конференцій:

14. Лазарева Н.О. Методический подход к оценке эффективности деятельности предприятия / Н.О. Лазарева // Актуальные проблемы экономики и финансов на современном этапе развития: статьи выступлений на секциях международной науч.-практ. конф., г. Сочи, 28–31 мая 2015 года / Под ред. д.э.н., профессора Т.Е. Гварлиани. — Сочи: Научный издательский дом «Исследователь», 2015. — С. 90-91. (0,16 д.а.)

15. Лазарева Н.О. Трикритеріальна оцінка ефективності діяльності виноробних підприємств України / Н.О. Лазарева // Перспективи ефективних управлінських рішень в бізнесі та проектах: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (15-16 жовтня 2015 р.). – Одеса: Фенікс, 2015. – С. 138-140. (0,28 д.а.)

16. Лазарева Н.О. Науково-практичні аспекти вибору конкурентної стратегії для виноробних підприємств / Н.О. Лазарева // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції 12-13 квітня 2016 р. м. Дніпропетровськ. Частина 2. – Дніпропетровськ: НМАУ, 2016. – С. 34-40. (0,19 д.а.)

17. Лазарева Н.О. Формирование организационно-экономического механизма управления эффективностью деятельности винодельческих предприятий / Н.О. Лазарева, А.Г. Гончарук // Book of abstracts: Eurasian Conference on Business and Economics IV (ECBE 2016) May 18-20, 2016, Bishkek, Kyrgyzstan. – Bishkek: International Ataturk Alatau University, 2016. – С. 80-81. (0,22 д.а.)

18. Лазарева Н.О. Про важелі та інструменти управління ефективністю діяльності виноробних підприємств / Н.О. Лазарева // Перспективи ефективних управлінських рішень в бізнесі та проектах: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (29-30 вересня 2016 р.). – Одеса: Фенікс, 2016. – С. 151-153. (0,24 д.а.)

19. Лазарева Н.О. Эготуризм и новая ценовая стратегия в виноделии / Н.О. Лазарева // Приоритеты и пути развития экономики и финансов: Материалы междунар. науч.-практ. конференции (5-9 декабря 2016 р.). – Сочи: РИЦ ФГБОУ ВО «СГУ», 2017. – С. 103-106. (0,22 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Лазарева Н.О. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності виноробних підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Міжнародний гуманітарний університет МОН України, Одеська національна академія харчових технологій МОН України, Одеса, 2017.

Дисертацію присвячено розробці теоретичних та організаційно-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості. Автором вперше запропоновано методичний підхід до трикритеріальної оцінки ефективності діяльності підприємства, що працює в умовах конкурентного середовища, який передбачає оцінку та співставлення показників структурної, динамічної та відносної ефективності діяльності підприємств і, завдяки багатоаспектності та циклічності, забезпечує надійну основу успішного здійснення управління ефективністю діяльності підприємства. В роботі запропоновано методичний підхід до аналізу відносної ефективності діяльності виноробних підприємств, що спирається на активне використання непараметричної методології граничного аналізу відносної ефективності діяльності підприємств. Автором удосконалено методичний підхід до факторного аналізу ефективності діяльності виноробних підприємств, що спирається на активне використання кореляційно-регресійного аналізу та оцінок ефективності, отриманих за допомогою непараметричного методу DEA. В роботі запропоновано методичні та науково-практичні положення щодо стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств шляхом розробки системи ключових індикаторів ефективності (KPI) для виноробних підприємств, обґрунтування використання нової системи ціноутворення, стратегії диференціації, створення виноробного кластеру на базі кількох виноробних підприємств Одеської та Миколаївської областей, розробки моделі стратегічного управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, що визначає та пов'язує між собою стратегічні завдання, напрями, важелі та механізми. В дисертації набула подальшого розвитку теорія управління ефективністю діяльності підприємства, зокрема, уточнено понятійно-категоріальний апарат, розширено систему критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємства, класифіковано важелі та інструменти управління ефективністю діяльності виноробних підприємств, визначено принципи його здійснення, класифіковано методи управління ефективністю діяльності підприємства, а також теоретичні та науково-практичні положення щодо формування організаційно-економічного механізму управління ефективністю діяльності підприємств виноробної промисловості. Основні наукові положення роботи доведено до рівня методичних положень та рекомендацій, які вже використовуються у практиці господарювання виноробних підприємств України, органах місцевої влади та у навчальному процесі.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, управління ефективністю, виноробні підприємства, бенчмаркінг ефективності, ефективність

SUMMARY

Lazareva N.O. Organizational and economic mechanism for managing the performance of wineries. - Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation for the degree of a candidate of economic sciences (doctor of philosophy) in specialty 08.00.04 - Economics and management of enterprises (by kinds of economic activity). - International Humanitarian University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa National Academy of Food Technologies of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2017.

The dissertation is devoted to the development of theoretical and organizational-methodical approaches and practical recommendations for the formation of organizational and economic mechanism for managing the performance of wineries. The author first proposed methodical approach to three-criterion efficiency evaluation for the enterprises, which operate in a competitive environment. It provides evaluation and comparison of structural, dynamic and relative efficiencies of enterprise, and due to multidimensionality and cyclicity it provides a solid basis for the successful implementation of enterprise performance management. The paper presents a methodical approach to the analysis of the relative performance of wineries, based on the active use of non-parametric methodology of analysing the relative efficiency of enterprises. The author improved the methodical approach to the factor analysis of efficiency for wineries. It is based on the active use of correlation and regression analysis and evaluation of efficiency using nonparametric methods DEA. The paper presents methodological, theoretical and practical approaches to the strategic performance management for wineries through the development of key performance indicators (KPI), new pricing system, differentiation strategy, creating wine cluster based on several wineries in Odesa and Mykolaiv regions, a model of strategic performance management for wineries, which determines and relates strategic tasks, directions, levers and mechanisms. The thesis has gained further development of the theory of enterprise performance management, e.g. clarified concepts and categories, expanded set of criteria for evaluating the enterprise performance, classified leverage and tools for performance management in wineries, defined the principles of its implementation, classified methods of enterprise performance management, and also theoretical and scientific-practical aspects regarding the formation of organizational and economic performance management mechanism for wineries. The main scientific results are reflected in author's guidelines that already are used in the practice of management on Ukrainian wineries, by local authorities and in the educational process.

Keywords: organizational and economic mechanism, performance management, wineries, performance benchmarking, efficiency

Підписано до друку 30.06.2017 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 535. Наклад 100 прим.
Надруковано з готових оригінал-макетів
ФОП Попова Н.М., м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61